

**กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย***

**LEARNING MANAGEMENT PROCESS FOR CIVILIAN CONSCIOUSNESS
CREATION OF HIGHER SECONDARY STUDENTS**

พระมหาอุทัย ปณฺญาปภาโส (ภูบังดาว)

Phramaha Uthai Panyapabhaso (Poobangdao)

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

Suddhipong Srivichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

กฤษฎา นันทเพ็ชร

Krisda Nantapetch

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

อำนาจ บัวศิริ

Amnang Bousiri

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: uthai_pm@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 3) เพื่อเสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สอนหน้ากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

* Received 4 June 2019; Revised 30 June 2019; Accepted 30 June 2019



1. สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 9 ด้าน นักเรียนมีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (4.29) เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปฏิบัติอย่างซื่อสัตย์ซื่อความเป็นพลเมือง ด้านวางแผนการปฏิบัติความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลทางเลือกในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินระหว่างปฏิบัติในความเป็นพลเมือง ด้านสร้างทางเลือกหลากหลายในความเป็นพลเมือง ด้านปรับปรุงแก้ไขความเป็นพลเมือง ด้านคิด วิเคราะห์ วิจัยในความเป็นพลเมือง และด้านตระหนักในปัญหาและความจำเป็นในความเป็นพลเมือง ตามลำดับ

2. ศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ได้แก่ 1) ด้านมีอิสรภาพ 2) ด้านเคารพสิทธิ 3) ด้านเคารพความแตกต่าง 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค 5) ด้านเคารพกติกา เคารพกฎหมาย 6) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม

3. เสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมื่อสรีภาพ โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมสนุกกับเกมहरषा (เล่นเรือโททานิค) 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ผ่านนิทาน 3) ด้านเคารพความแตกต่าง โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมปุจฉาวิสัฉนาประชาธิปไตย 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค แตกต่าง โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ ติดไข่เป็นกิจกรรมส่งเสริม 5) ด้านเคารพกติกา แตกต่าง โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมปริศนาประชาธิปไตย 6) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม แตกต่าง โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมศิลปะประชาธิปไตย

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการเรียนรู้, การสร้างจิตสำนึก, ความเป็นพลเมือง

The objectives of this research were: 1) to study the state of learning management to create citizenship awareness of high school students, 2) to study the principles of creating citizenship consciousness 3) to propose a process to create citizenship consciousness. This research uses a mixed method such as a quantitative research by using the sample of 394 persons, Statistics



using percentage, mean, standard deviation and qualitative research by interviewing 10 qualified persons, discussing 10 qualified groups of persons.

The research found that:

1. The state of learning management to create citizen consciousness of all 9 high school students with an average value of (4.29), sorted by average from descending order as follows: practical aspect of admirable in citizenship, in citizenship practice planning, in assessing alternatives to citizenship, in the overall evaluation to make pride in citizenship, in assessment during practice in citizenship, in creating various choices in citizenship, in citizenship improvement, in analytical thinking and criticism of citizenship and in awareness of problems and needs of citizenship, respectively.

2. Studying the principles of citizenship consciousness, including 1) freedom, 2) respect for rights 3) respect for differences 4) respect for equality principle 5) respect for rules and respect for law 6) social responsibility.

3. Propose the process of creating a citizenship consciousness 1) Freedom with activities that promote activities such as fun games (Titanic sail), 2) Respect other people's rights by promoting activities such as relationship creating activities through tales, 3) respect for differences with activities that promote activities such as questions and answers (Pucchavisajjana) on democracy, 4) Respect for equality principle with activities that are promoted, namely, eggs ejected, as a promoting activity, 5) Respect for rules by promoting activities such as democratic puzzle activities, 6) Social responsibility by promoting activities such as democratic art activities.

Keywords: process of learning management, creating consciousness, citizenship



บทนำ

นโยบายการปฏิรูปการศึกษาของประเทศที่มุ่งยกระดับคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเป็นโจทย์ของกระทรวงศึกษาธิการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาการศึกษาของชาติและปึกหมุดไปข้างหน้าเพื่อพัฒนาคุณภาพสู่การศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมีนโยบายปฏิรูปการศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปฏิรูปครู ได้ดำเนินการโครงการสำคัญในหลายเรื่อง อาทิ การพัฒนาศักยภาพครู โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ผ่านโครงการ Boot Camp การตั้งสถาบันครูพัฒนา 2) การเพิ่ม กระจายโอกาส และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้ดำเนินโครงการสำคัญต่าง ๆ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3) การปฏิรูปการบริหารจัดการ ได้มีการปรับระบบการบริหารจัดการพัฒนาการจัดการศึกษาในรูปแบบ Partnership School มีโรงเรียนเข้าร่วม จำนวน 42 แห่ง และบริษัทเข้าร่วม จำนวน 11 แห่ง 4) การผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน เป็นการผลิตและพัฒนาคนให้ตรงกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ ดำเนินโครงการสำคัญ จัดหลักสูตรอาชีวะพันธุ์ใหม่ 5) การปฏิรูปการเรียนรู้ ได้ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถเฉพาะด้าน ผ่านโครงการห้องเรียนกีฬาห้องเรียนดนตรี โครงการสานฝันการกีฬายาแดนใต้ เพื่อให้เป็นไปตามศักยภาพ การเสริมสร้างอุดมการณ์รักชาติ ศาสนาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย 6) การปฏิรูป ICT เพื่อการศึกษา โดยการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ต และระบบฐานข้อมูล ได้แก่ การดำเนินโครงการจัดหา High Speed Internet ในโรงเรียน ที่ให้โรงเรียนเลือกผู้ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเอง ทำให้สามารถใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการฐานข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย ชี้ให้เห็นว่าคุณธรรมที่สำคัญของเยาวชนในระดับอุดมศึกษานี้จึงมุ่งเน้นไปที่ความรับผิดชอบการมีวินัยความสามารถในการพึ่งตนเองและการมีความตั้งใจที่จะกระทำหรืออีกนัยหนึ่งคือพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นพลเมืองดีของสังคม (สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) ส่วนดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศโดยผลการวิจัยในกลุ่มนิสิตนักศึกษาประมวลได้ว่าปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเยาวชนไทยได้แก่ลักษณะมุ่งอนาคตความสามารถในการควบคุมตนทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมการมีสุขภาพจิตดีความเชื่ออำนาจในตนเองผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ส่วนปัจจัยเชิง



เหตุด้านสถานการณ์ที่สำคัญได้แก่การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลจากบิดามารดาครูอาจารย์การอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธการเห็นแบบอย่างที่ดีในการกระทำพฤติกรรมเชิงจริยธรรมจากคนรอบข้างการสนับสนุนส่งเสริมจากคนรอบข้างและโรงเรียนและการเปิดรับสื่อที่ดีมีประโยชน์และภูมิหลังส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมพลเมืองดีคือเพศฐานะและผลการเรียน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2548)

การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่ง วราภรณ์ ศรีวิโรจน์ ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้มี 9 ประการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนา ในด้านคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ พัฒนางานและเจตคติที่ดี เป็นกระบวนการที่สังเคราะห์ข้อดีของกระบวนการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การจัดการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจัดให้ครบทุกลำดับขั้น เพราะบางขั้นไม่จำเป็นต้องใช้ การจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน แต่ควรเรียงตามลำดับขั้น มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น 2) คิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ 3) สร้างทางเลือกหลากหลาย 4) ประเมินผลทางเลือก 5) วางแผนการปฏิบัติ 6) ปฏิบัติอย่างชื่นชม 7) ประเมินระหว่างปฏิบัติ 8) ปรับปรุงแก้ไข 9) ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ (วราภรณ์ ศรีวิโรจน์, 2557)

พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดวิถีชีวิตจากรุ่นสู่รุ่นของคนในสังคมไทยมาช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวพุทธที่เป็นนักบวชหรือผู้เคยบวชเรียนมาก่อน การปฏิสัมพันธ์ของคนไทยจึงได้รับคตินิยม ความเชื่อที่ได้รับจากพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระพุทธศาสนายังคงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของคนในสังคมไทยมีเคยเสื่อมคลาย เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะการดำเนินชีวิตเป็นภูมิคุ้มกันทางจิตวิญญาณของคนในสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตอยู่บนพื้นฐานความเอื้ออาทรต่อกัน การถ่ายทอดศิลปะการใช้ชีวิตนั้นถูกถ่ายทอดโดยองค์กรจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ซึ่งแนวคิดหลักของพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ยกย่องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การบวชเรียนเขียนอ่านสมัยอดีตก็เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งแนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่าการเรียนรู้คือวิถีชีวิต พระพุทธองค์ทรงบัญญัติอริยมรรคมีองค์ 8 ไว้เพื่อเป็นวิธีการศึกษาเพื่อ “ปัญญา” มรรคจึงเป็นทางการศึกษาดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า มรรคเป็นทางการศึกษา ส่วนวิธีที่จะเข้าถึงทางการศึกษานั้นมีสองทาง คือ กัลยาณมิตตาและโยสีโสมนสิการ ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงยก



ย่องการศึกษาว่า เป็นวิถีชีวิต ศึกษาเพื่อจะได้รู้ความจริง การรู้ความจริงทำให้รู้ความถูกต้อง การรู้ความถูกต้องทำให้ปฏิบัติถูกต้อง การปฏิบัติถูกต้องทำให้ชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองซึ่งระบบและกระบวนการจัดการศึกษาโดยองค์กรสงฆ์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545)

จากข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการเป็นพลเมือง ตามแนวพระพุทธศาสนาและข้อมูลของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ที่มีการจัดการเรียนรู้การสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา สู่การเป็นพลเมืองที่ดีตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาและให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ ปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พัฒนาเยาวชนอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อเสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน



ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการศึกษา ใช้แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาคุณลักษณะจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 6 ด้าน
2. ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 9 ด้าน
3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบบสอบถามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ประชากรที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 394 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 394 ชุด เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด 394 ชุด คิดเป็น 100% การวิเคราะห์ข้อมูล : ใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) คำนวณระดับความคิดเห็นภาพรวมและรายด้าน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการศึกษา ใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่นต่ำกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอนมีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการศึกษา ศึกษาจาก

1. เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ข้อสรุปจากแบบสอบถาม



3. ข้อสรุปจากแบบสัมภาษณ์กระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 โดยครอบคลุม 4 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และ สมุทรสาคร จำนวน 27,783 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 โดยครอบคลุม 4 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และ สมุทรสาคร ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane , 1973) เป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 394 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่นต่ำกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอน มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) จากกลุ่มผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่นต่ำกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอน มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป



2. สนทนากลุ่ม (Focus Group) สนทนาพูดคุยกับผู้คุณวุฒิ 2 กลุ่ม รวม 10 รูป/คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 รูป/คน

3. แบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. กำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยอาศัยฐานทฤษฎีและงานวิจัย

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะคำนึงถึงการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดีมีคุณภาพมีความตรงทั้งในเชิงโครงสร้าง (construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) รวมทั้งความเชื่อมั่น (reliability)

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นใน อาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม

2. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่า แบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหาหรือไม่ โดยการหาดัชนี (index of congruence: IOC)

3. พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 มีจำนวนรายการ และปรับปรุงแก้ไขภาษาตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด โดยกำหนดให้บุคลากรจำนวน 30 รูป ได้แก่ พระสอนศีลธรรม จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่า



ความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.850

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. การศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแจกแบบสอบถาม และการเก็บบันทึกด้วยภาพถ่าย เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุด
4. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการแจกแบบสอบถาม แล้วจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ วิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดของสุรางค์ จันทวานิช (สุรางค์ จันทวานิช, 2540)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็น เป็นต้น
2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ได้แก่การจำแนกข้อมูลออกเป็นอย่าง ๆ (Typological) ในการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนรู้ 9 ประการ ได้แก่ 1) ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น 2) คิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ 3) สร้างทางเลือกหลากหลาย 4) ประเมินผลทางเลือก 5) วางแผนการปฏิบัติ 6) ปฏิบัติอย่างชื่นชม 7) ประเมินระหว่างปฏิบัติ 8) ปรับปรุงแก้ไข 9) ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ



ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 9 ด้าน นักเรียนมีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (4.29) เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปฏิบัติอย่างชื่นชมในความเป็นพลเมือง ด้านวางแผนการปฏิบัติความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลทางเลือกในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินระหว่างปฏิบัติในความเป็นพลเมือง ด้านสร้างทางเลือกหลากหลายในความเป็นพลเมือง ด้านปรับปรุงแก้ไขความเป็นพลเมือง ด้านคิด วิเคราะห์ วิจัยในความเป็นพลเมือง และด้านตระหนักในปัญหาและความจำเป็นในความเป็นพลเมือง ตามลำดับ

2. ศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ โดยเสริมสร้างควมมีอิสรภาพในตนเองให้กับเยาวชน ประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงาน ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดี 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยส่งเสริมให้เคารพสิทธิของกันและกัน ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) ด้านเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ต้องปลูกฝังการยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกันให้กับนักเรียนเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ต้องปลูกฝังความเสมอภาคตั้งแต่เด็กและดำเนินต่อไปไม่สิ้นสุดจนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา และเข้าสู่วัยทำงาน 5) ด้านเคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช้กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย ผู้บริหารและครูจัดกิจกรรมส่งเสริมการเคารพกติกา เคารพกฎหมายภายในโรงเรียน เช่น กิจกรรมเลือกตั้งประธานนักเรียน 6) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคม ผู้บริหารและครูมีนโยบายและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง

3. เสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ เสริมสร้างควมมีอิสรภาพในตนเอง



ให้กับเยาวชน และประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงานเพื่อพัฒนาสิ่งที่บกพร่องพร้อมกับให้ข้อเสนอแนะ ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดีเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมสนุกกับเกมहरषा (เล่นเรือโททานิค) 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยมีกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ผ่านนิทาน 3) ด้านเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ให้เกียรติ และความเคารพ โดยมีกิจกรรมปลูกจาวาสัจฉนาประชาธิปไตย 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ฝึกฝนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการเคารพกติกาแบบง่าย ๆ ที่ปฏิบัติอยู่แล้วในห้องเรียนโดยมีกิจกรรมดีดไข่เป็นกิจกรรมส่งเสริม 5) ด้านเคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมายปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ตามบทบาทหน้าที่ โดยยึดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมปริศนาประชาธิปไตยเป็นกิจกรรมส่งเสริม 6) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมยอมรับความผิดพลาดของตนเอง โดยมีกิจกรรมศิลปะประชาธิปไตย รวมใจสมานฉันท์เป็นกิจกรรมส่งเสริม

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 9 ด้าน นักเรียนมีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปฏิบัติอย่างชื่นชมในความเป็นพลเมือง ด้านวางแผนการปฏิบัติความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลทางเลือกในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมือง ด้านประเมินระหว่างปฏิบัติในความเป็นพลเมือง ด้านสร้างทางเลือกหลากหลายในความเป็นพลเมือง ด้านคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ในความเป็นพลเมือง ด้านปรับปรุงแก้ไขความเป็นพลเมือง และด้านตระหนักในปัญหาและความจำเป็นในความเป็นพลเมือง ตามลำดับ โดยผลการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับงานวิจัยของปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน



เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของครูสังคมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดเนื้อหาในหลักสูตร เน้นการใช้เฉพาะเนื้อหาในสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมในการสอน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในด้านทักษะพื้นฐานน้อยกว่าด้านอื่น ๆ 3) การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เน้นการใช้ข่าวและบทความที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียนและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 4) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ เน้นการวัดและการประเมินผลควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้วิธีการประเมินจากการทดสอบและการสังเกตพฤติกรรมการทำงานใช้แบบทดสอบและแบบฝึกหัดเป็นเครื่องมือ และใช้ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินเพียงผู้เดียว (ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์, 2550)

2. ศึกษาหลักการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ โดยเสริมสร้างความมีอิสรภาพในตนเองให้กับเยาวชน ประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงาน ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดี 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เคารพสิทธิของกันและกัน โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) ด้านเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน 5) ด้านเคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช้กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคม โดยผลการวิจัยในข้างต้นได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา จิรภักพงษ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนบนฐานพุทธธรรมของภาคการศึกษาและพระสอนศีลธรรม ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ยุทธศาสตร์การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนาจะต้องเริ่มที่เด็กและเยาวชน โรงเรียนสถาบันที่สำคัญยิ่งในการฝึกฝนเยาวชนให้คุ้นเคยกับพื้นฐานการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน บ้าน และหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้โรงเรียนต้องตระหนักและจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้เด็กมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีโดยบูรณาการนโยบายการจัดการศึกษาในหลักสูตรผ่าน



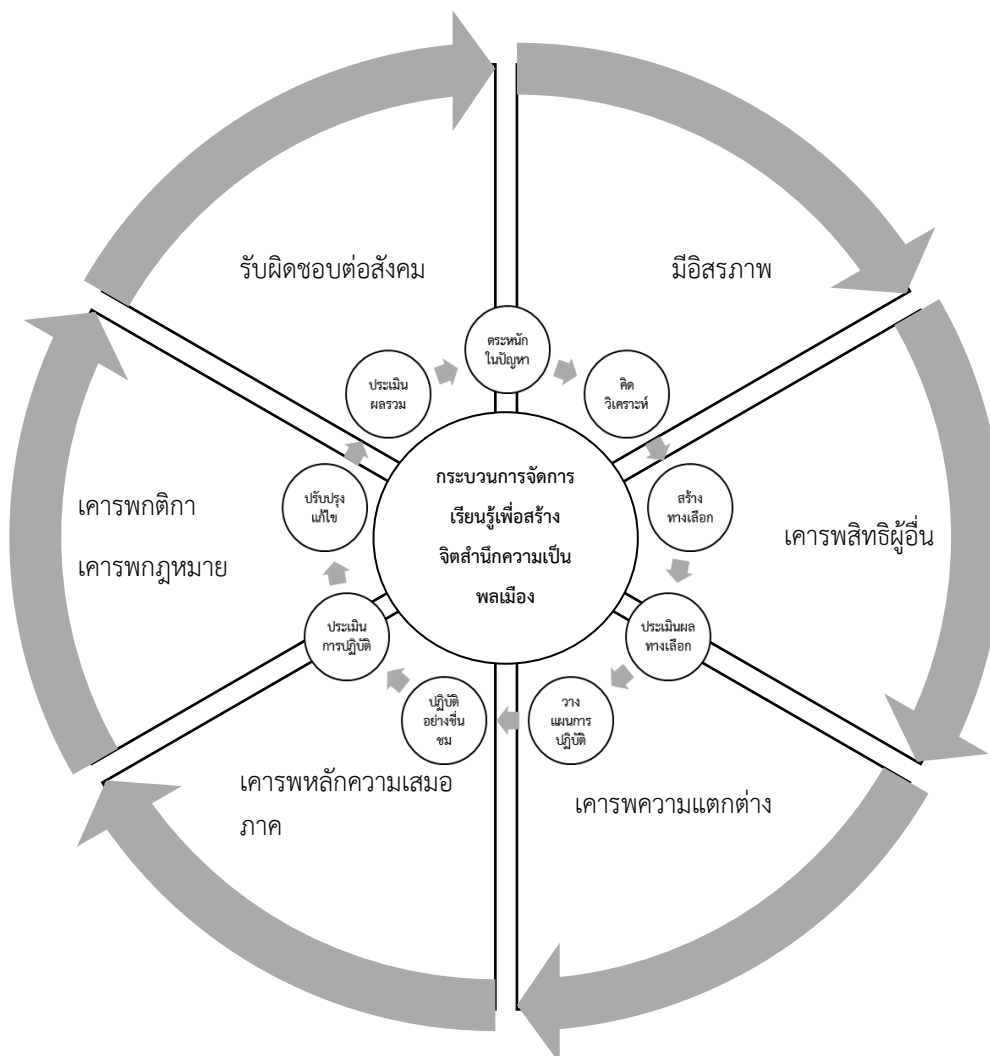
กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมนักเรียนที่เน้นการปฏิบัติจริง (ชลธิชา จิรภักคพงษ์ และคณะ, 2561)

3. เสนอกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1) ด้านมีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ เสริมสร้างความมีอิสรภาพในตนเองให้กับเยาวชน และประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงานเพื่อพัฒนาสิ่งที่บกพร่องพร้อมกันให้ข้อเสนอแนะ ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดีเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ กิจกรรมสนุกกับเกมחרษา (เล่นเรือโททานิค) 2) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยมีกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ผ่านนิทาน 3) ด้านเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ให้เกียรติ และความเคารพ โดยมีกิจกรรมปฐกษาภิธานประชาธิปไตย 4) ด้านเคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ฝึกฝนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการเคารพกติกาแบบง่าย ๆ ที่ปฏิบัติอยู่แล้วในห้องเรียนโดยมีกิจกรรมดีดไข่เป็นกิจกรรมส่งเสริม 5) ด้านเคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมายปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ตามบทบาทหน้าที่ โดยยึดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมปริศนาประชาธิปไตยเป็นกิจกรรมส่งเสริม 6) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมยอมรับความผิดพลาดของตนเอง โดยมีกิจกรรมศิลปะประชาธิปไตย รวมใจสมานฉันท์เป็นกิจกรรมส่งเสริม



องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้



ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย



สรุป

กระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เสริมสร้างควมมีสรีภาพในตนเอง ให้กับเยาวชน และประเมินการปฏิบัติงานหรือผลงานเพื่อพัฒนาสิ่งที่บกพร่องพร้อมกันให้ ข้อเสนอแนะ ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างดีเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ให้เกียรติ และความเคารพ เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคนเท่าเทียมกัน ผักผ่อนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการเคารพ กติกาแบบง่าย ๆ ที่ปฏิบัติอยู่แล้วในห้องเรียน เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการ แก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมายปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการอยู่ ในสังคมประชาธิปไตย ตามบทบาทหน้าที่ โดยยึดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหา สังคมยอมรับความผิดพลาดของตนเอง โดยมีกิจกรรมศิลปะประชาธิปไตย รวมใจสมานฉันท์ เป็นกิจกรรมส่งเสริม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 โรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถนำไปบูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรมในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูเป็นตัวอย่างในความเป็นพลเมืองที่ดีแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ เน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้มากขึ้น



3. ผู้บริหารและครูสร้างทางเลือกให้ผู้เรียนเคารพความแตกต่างของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคภายในห้องเรียน ภายในโรงเรียน เป็นการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ และความแตกต่างทางด้านความคิดเห็นของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา จิรภักพงษ์ และคณะ. (2561). ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ของเยาวชนบนฐานพุทธธรรมของภาคการศึกษาและพระสอนศีลธรรม. วารสาร มหาวิทยาลัยนครพนม, 8(3), 102-105.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2548). การใช้ผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมศาสตร์ไทยสร้างเครือข่าย พัฒนาเยาวชนบทความประกอบการสัมมนาเรื่องผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมไทยเร่ง ไขปัญหาร่วมพัฒนาเยาวชน. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ.
- ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์. (2550). สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่แก่นักเรียนมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2545). ธรรมานุชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมศาสนา.
- วรภรณ์ ศรีวิโรจน์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เรื่องปริมาณสารสัมพันธ์ แบบเน้นการบูรณาการการฝึกอบรมกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และการเรียนรู้ แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(3), 1-13.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน สังกัดสำนักงาน พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ปีการศึกษา 2561. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2561 จาก https://data.bopp-obec.info/emis/school.php?Area_CODE=101710



สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนา
คุณธรรมระดับบุคคล เพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย :
การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ. ใน รายงานผลการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนังสือพิมพ์แนวหน้า. (3 กุมภาพันธ์ 2562). ปฏิรูปการศึกษา 6 ด้าน รูปธรรมความสำเร็จการ
พัฒนาศักยภาพกำลังคนของประเทศ. เข้าถึงได้จาก <http://www.kruthai.info/985>

Taro Yamane . (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Ed. New York:
Harper and Row Publications.